

Glasbena Matica

Ljubljanska Filharmonija

izvajata

FRAN LISZT:

KRISTUS

ORATORIJ ZA SOLI, ZBOR IN ORKESTER

Dirigent: ravnatelj opere Mirko Polič

Solisti: Zvonimira Župevc *(sopran)*
 Milena Štrukelj *(mezzosopran)*
 Anton Drmota *(tenor)*
 Aleksander Kolacio *(bariton)*
 Tone Petrovčič *(bas)*

Zbor: Pevski zbor Glasbene Matice

Orkester: Ljubljanska Filharmonija

Svetopisemski dogodki, predvsem pa življenje in trpljenje našega Zveličarja, so dali podlago besedilu najrazličnejšim oratorijem, počenši od najstarejših glasbenih mojstrov preko Händla in Bacha do današnjih dni.

Med njimi je bil tudi Franc Liszt, ki je komponiral oratorij Kristus, v katerem opisuje v posameznih odstavkih Kristovo življenje od rojstva do vstajenja. Lisztov oratorij se močno razlikuje od ostalih tovrstnih del svetovne literature in to po razvrstitvi dejanja in glasbenem stilu. Za svoje delo je porabil motive starega liturgičnega petja katoliške cerkve in gregorijanskega koral, poleg tega pa je v orkestru izrabil vsa novejša izkustva tako, da imajo posamezni odstavki značaj programske glasbe (Vihar na morju, prizor na Oljski gori). Vendar pa ta stilna različnost ne kvari enotnega vtisa vsega dela, ker ga spaja prodirajoči Lisztov muzikalni genij.

Oratorij ima tri dele: Božični oratorij, Po razglasenju Gospodovem ter Trpljenje in vstajenje. Za posamezne speve je porabil skladatelj točno besedilo Svetega pisma, katoliške liturgije in stare, splošno znane cerkvene pesmi. Značilno je, da posamezne izreke Kristove ne pojejo solisti temveč zbor. S tem Liszt ni hotel poudariti Kristove osebe, temveč njegove misli. Ti motivi se ne odlikujejo samo po svoji lepoti, temveč najlepše izražajo pravo vsebino.

To zapazimo takoj v uvodu, ki se godi v adventnem času in nam predstavlja hrepenenje po Odrešeniku. Tu obdeluje Liszt tri koralne motive iz speva »Rorate coelice. Uvodu sledi Pastore, glasba pastirjev, ki se motivično priključuje melodiji iz Rorate in preide v Alelujo gregorijanskega koral. Angelski zbori pojo »Aleluja« in »Slava Bogu na višavah«.

Tretja točka »Radostna mati« je središče prvega dela. Liszt je uporabil staro himno, ki poveljuje Božjo mater pri jasicah. Je to svojevrsten osmeroglasen, po večini a capella zbor najnežnejših barv in prikupnih melodij. Snov je vzeta iz nekega pariškega rokopisa iz 15. stoletja in je posnetek znane kantate iz 13. stoletja »Stabat mater dolorosa«. Naslednji stavek prvega dela je spev

pastirjev ob jaslicah, Pastorale v orkestru. Pastirčki molijo, glasba je ljubko naivna z značilnimi zibajočimi zvoki piščali, globoki glasovi kakor pri dudah. Celemu stavku daje poseben čar pestrost orkestralnih barv.

Sklepni stavek prvega dela nam predstavlja Sv. tri kralje, ki gredo v ritmu koračnice za svetlo zvezdo k hlevcu v Betlehem. Pianissimo in pizzicato v orkestru označuje njihovo tavanje po temi. Prekine ga visoki, ležeči as v violinah — zvezda, ki je obstala nad hlevcem. Nato se oglasi razgiban stavek v H duru, ki kaže, kako se polagali Sv. trije kralji svoje darove pred jaslice. Našli so, kar so hoteli, in v slovesnem C-duru se zaključi prvi del oratorija.

V drugem delu slika Liszt Odrešenika, kako je učil in delal čudeže. Zato začne ta del z osmerimi blagri po evangeliju sv. Matveja. V slogu starih antifon se menjavata predpevec in osmeroglasni, po večini a cappella-zbor. Osnovni značaj glasbe je milina, ki se močno stopnjuje v smislu besedila posebno tam, kjer govori o preganjanju radi pravice.

Sledi Ustanovitev Cerkve. Krepki akordi orkestra in zbora označujejo prvi stavek: Ti si Peter skala, kateremu tvori nasprotje mehka melodija na besedilo: Simon, sin Jonov, ali me ljubiš?

Naslednji stavek, »Čudež«, je primer Lisztove programske glasbe, ki nam slika vihar na morju in tišino, ki je nastala po Kristovem povelju.

Ta del oratorija zaključuje »Vhod v Jeruzalem«, ki ga je skladatelj napisal izredno močno, v nedosežni glasovni lepoti. Porabil je staroliturgični motiv Benedicamus domino (identičen z Ite missa est slovesne svete maše), katerega široko, toplo melodijo je muzikalno najširše razpredel. V instrumentalnem uvodu čujemo pričakovalno vznemirjenje ljudske množice, nato vzklike, ki se stopnjujejo do bučnega veselja. Navdušenje se poleže in mezzosopranistka začne melodijo Benedicamus ter jo razprede v »Blagoslovljen, ki pride v imenu Gospodovem, Zbor moli z njo. Zopet močno stopnjevanje, ki ima svoj višek v fugato-stavku in po kratki pavzi izzvenit stavek v največjem veselju.

Tretji del predstavlja Krista na Oljski gori. Bas-solo začne s stavkom: Moja duša je žalostna do smrti, nakar nam slika orkester duševne boje Odrešenikove v daljšem samostojnem odstavku v težkem cis-molu, ki prehaja v milejši des-dur pri besedah: »Pa ne po moji volji, ampak po Tvoji zgodi se«.

Sledi svetovnoznana himna Jakoba de Benedicta iz Todija (umrl l. 1306.) »Stabat Mater dolorosa«, ki jo prištevamo med najmočnejše religiozne speve srednjega veka. (To besedilo so od 15. stoletja dalje komponirali najrazličnejši skladatelji od Palestrine preko Rossinija, Schuberta do Dvořaka.) Liszt je porabil za glavno temo stavka, ki ga pojo solisti in osmeroglasni zbor, melodijo iz mainzške pevske knjižnice iz leta 1656. Sredstva in izrazi so raznovrstni in bogati, melodija lahko razumljiva — prevzeta verske gorečnosti.

Delo konča s Kristovim vstajenjem, ki ga predstavlja kratka fuga. Solisti zapoje ponovno melodije Benedicta iz odstavka »Vhod v Jeruzalem« in z unisono stavkom uvodne teme, ki jo izvajata polni orkester in zbor, zmagonosno konča oratorij.

P. S.

KRISTUS

Prevod: dr. Jože Pogačnik

I. Božični oratorij

Uvod

Pastorale in angelovo oznanjenje

Radostna Mati —

Spev pastirjev ob jaslicah

Sveti trije kralji

II. Po Razglašenju Gospodovem

Blagri

Ustanovitev Cerkve

Čudež

Vhod v Jeruzalem

III. Trpljenje in vstajenje

Žalostna je moja duša

Žalostna Mati

Vstal je Kristus

KRISTUS

Oratorij po besedilih iz svetega pisma in katoliške liturgije.

Prvi del.

BOŽIČNI ORATORIJ.

Št. 1. Uvod (orkester).

»Rosite ga nebesa od zgoraj in
oblaki dežite pravičnega; odpri
se zemlja in rōdi Zveličarja.«
(Izaija 45, 8.)

Št. 2. Pastorale in angelovo oznanjenje.

Sopran: Ne bojte se, angel govori pastirjem. Glejte, to
noč oznanjam radost veliko, ki bo za vse ljudstvo:
danes je rojen Odrešenik sveta.

Zbor: Aleluja.

Sopran: Zdajci pa že je pri angelu bila duhov nebeških
vojska,

Zbor: ki so hvaleč Boga govorili:

Tenor, solo

in zbor: Slava Bógu na višavah in na zemlji mir ljudem,
ki so blage volje. Aleluja.

Št. 3. Radostna Mati.

Zbor:

Mati radostna je stala
poleg jasljič, se smehljala,
ko je Jezus rojen bil.

V njeno srce prelubeče
morje materinske sreče
Jezus je njen Sin razlil.

Koliko veselja smela
je užiti čista Deva,
Mati Sina božjega.

S koliko radostjo je zrla,
ko nebesa so se odprla,
dala nam Zveličarja.

S srečno Materjo Marijo
srca vsa se veselijo:
Rešenik se je rodil.

Radostna se božja Mati
z Bogom samim sme igrati.
Kdo ne bi z njo srečen bil?

Da za grehe zadostuje,
Kristus se za nas žrtvuje:
v hlevu med živalmi spi.

O brezmadežna Devica,
bodi zvesta priprošnjica,
daj, da ljubim Jezusa.

To je Dete Bog presveti,
a naj smem v naročje vzeti
svojega Zveličarja.

Naj ob jaslicah smem stati,
s tabo gledati ga, Mati,
ga moliti z angeli.

Blagor duši, ki v tej družbi
Jezusu pokorno služi,
večje sreče zanjo ni.

Jezus, ti me zlega brani,
stanovitnega ohrani,
v milosti utrdi zdaj.

Ko pa se sprostim telesa,
k sebi vzemi me v nebesa,
naj te gledam vekomaj.
Amen.

Št. 4. **Spev pastirjev ob jaslicah.** (Pastorale za orkester.)

Št. 5. **Sveti trije kralji.** Koračnica.

»In glej, zvezda, ki so jo videli na
vzhodu, je šla pred njimi, dokler
ni prišla in obstala nad krajem,
kjer je bilo dete.«

»Odprli so svoje zaklade in daro-
vali Gospodu zlata, kadila in mire.«

(Mat. II, 9.)

Drugi del.

PO RAZGLAŠENJU GOSPODOVEM.

Št. 6. **Blagri.**

Bas solo in zbor:

O blagor ubogim v duhu, kajti njihovo je nebeško kraljestvo.

O blagor krotkim, ker ti bodo v last dobili deželo.

O žalostnim blagor, zakaj potolaženi bodo.

O blagor njim, ki so lačni in žejni po pravičnosti, kajti taki
nasičeni bodo.

O blagor, blagor usmiljenim, ker ti bodo usmiljenje dosegli.

O blagor čistim v srcu, ker Boga bodo gledali v luči.

O blagor miroljubnim, ker otroci božji bodo imenovani.

O blagor, o blagor njim, ki preganjanje voljno trpijo radi
pravičnosti, ker povem vam, njihovo je božje kraljestvo.

Št. 7. **Ustanovitev Cerkve.**

Zbor:

Ti si Peter in na to skalo zidal bom Cerkev svojo. Vrata
peklenska je ne bodo nikdar premagala.

Simon, sin Jonov, ali me ljubi?

Pasi jagnjeta moja,

pasi ovce moje.

Potrdi svoje brate.

Št. 8. **Čudež.**

In glej, nastal je na morju velik
vihar, tako da so čoln zagrinjali
valovi.

On pa je v čolnu spal.

In pristopili so učenci, ga zbudili
in rekli:

Zbor: O Gospod, reši nas pogube!
In reče jim:

Kristus: Zakaj se bojite, vi maloverni?
Tedaj vstane in zapove vetrovom
na morju:

Zbor: Nastala je velika tišina.

Št. 9. Vhod v Jeruzalem.

Mezzosopran solo in zbor:

Hosana, ki pride v imenu Gospodovem, Kralj judovski. Blagoslovljen, ki pride Kralj v imenu Gospodovem. Mir na nebu in slava na višavah.

Hosana Sinu Davida.

Blagoslovljen, ki pride k nam v imenu Gospodovem.

Blagoslovljeno naj bo kraljestvo kralja Davida, ki prihaja.
Hosana.

Tretji del.

TRPLJENJE IN VSTAJENJE.

Št. 10. Žalostna je moja duša.

Bas solo.

Kristus: Žalostna je moja duša prav do smrti.

Oče, Oče, vse mogoče je tebi.

Vzemi od mene grenki kelih.

Pa ne po moji volji, ampak po tvoji zgodi se.

Št. 11. Žalostna Mati.

Kvartet solistov in zbor:

Mati žalostna je stala,
zraven križa se jokala,
ko na njem je visel Sin.

V grenko žalost zatopljena
je nje duša prebodena
z mečem silnih bolečin.

O, kaj žalosti prestati
morala je sveta Mati,
k'tere Sin je rešil svet.

V žalosti zdihuje blede,
ko v trepetu Sina gleda,
kaj trpi, na les razpet.

S tabo poleg križa stati
s tabo združen žalovati
v bridkem joku hrepenim.

Prosim, hvaljena Devica,
ti mi bodi tolažnica,
daj mi delež bolečin.

Daj mi, da bom vse življenje
rad premišljal to trpljenje,
ko je umiral božji Sin.

Mene križ naj obtežuje,
mene s tugo napolnjuje
sveta kri njegovih ran.

Ti pa varuj, Mati ljuba,
da moj del ne bo poguba,
kadar pride sodni dan.

Kristus, ko bo treba umreti,
po Mariji daj presveti,
da skušnjave zmagal bom.

Ko telo pa smrt mi vzame,
dušo mojo naj objame,
večne slave rajski dom.

Št. 13. Vstal je Kristus.

Solisti in zbor:

Vstal je Kristus, smrt je premagal.
Kristus zmagaj,
Kristus vladaaj,
Kristus gospoduj
od vekomaj do vekomaj.
Hosana! Aleluja!
Amen.

E B.

gričarje vrnite
Mud. form.
M. B. B.

ST. II-4 B. E. 1936

2015/3312/3